

ukraine.org.ua/articles/decentralizaciya-yak-bazoviy-pidhid-do-efektivnoyi-vidbudovi-ukrayini (дата звернення: 07.03.2025).

5. Шевчук О. Реформа децентралізації в Україні як елемент правового механізму подолання корупції. Актуальні проблеми правознавства. 2023. № 3. С. 130-135.

Прямухіна Наталія

Доктор економічних наук, професор кафедри політології та державного управління, декан факультету інформаційних та прикладних технологій.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID: 0000-0003-0788-7399

СЦЕНАРІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна в Україні спричинила значні зміни в структурі державного управління, зокрема у сфері місцевого самоврядування. Відбудова країни потребуватиме ефективного розподілу ресурсів, залучення місцевих громад до процесу ухвалення рішень та посилення їхньої ролі у відновленні економіки. Відновлення політики децентралізації дозволить підвищити оперативність реагування на локальні виклики, сприятиме прозорості влади та залученню іноземних інвестицій. Адаптація децентралізації до нових реалій є критично важливою для країни, що має бути реалізовано через сценарний підхід з гнучкими інструментами та технологіями, які відповідно до соціальних, економічних, екологічних, інфраструктурних тощо особливостей регіонів враховуватимуть потенціал їх відновлення.

Розробка сценаріїв післявоєнної децентралізації держави має стати частиною загальнодержавної політики відновлення, що диктується наявними нині економічними показниками. Так, за даними НАБУ у 2025 році інфляція сягнула 12% річних і прискорюється надалі. У грудні 2024 року Індекс споживчих цін зріс на 1,4% порівняно з попереднім місяцем, що є високим результатом для останнього місяця року (середній показник попередніх 5 років для грудня становить 0,5%). Фактичний результат інфляції значно перевищує практично всі прогнози щодо інфляції в Україні, які існували у 2024 році. Найсильніше за рік подорожчали електроенергія (на 64%), овочі (48%) та вершкове масло (34%). Всі ознаки вказують на те, що прискорення інфляції триватиме і у найближчі місяці [1]. Падіння показників функціонування сільського господарства, промисловості та виробництва, роздрібної торгівлі тощо [2] є відправною точкою для розробки сценаріїв повоєнної

децентралізації. Наведемо постулати, які обґрунтовують ефективність механізму децентралізації для повоєнного відновлення України. По-перше, це оперативність та ефективність управління, які передбачають передачу повноважень на місця та швидке реагування на локальні виклики, що критично важливо у процесі відбудови. По-друге, більш ефективний розподіл ресурсів та ініціатив громад, які краще знають свої потреби. По-третє, розширення повноважень місцевих органів сприяє підвищенню рівня довіри до влади та активному залученню громадян до процесу відновлення. По-четверте, регіональна автономія здатна створити сприятливі умови для інвесторів та підприємництва, що пришвидшить відновлення економіки. По-п'яте, розбудова стійкої системи місцевого самоврядування допоможе мінімізувати ризики сепаратизму та міжрегіональних конфліктів, забезпечить безпеку та соціальну стабільність.

Зарубіжний досвід також дає можливість стверджувати, що якісно розроблені сценарії децентралізації дозволять швидше подолати кризу та уникнути багатьох проблем. До країн, які пережили воєнні конфлікти та успішно продовжили політику децентралізації відносимо Німеччину (після Другої світової війни), яка відновила федеративну систему управління, чим забезпечила економічне зростання та розвиток місцевого самоврядування; Боснію і Герцеговину (після війни 1992-1995 років), де була запроваджена складна модель децентралізації з автономними ентитетами, що дозволило зберегти політичну стабільність; Ірак (після 2003 року), який створив систему регіональної автономії для зменшення міжетнічних конфліктів та сприяння відновленню країни; Руанда (після геноциду 1994 року), де було запроваджено масштабну адміністративну реформу з посиленням місцевого самоврядування для забезпечення ефективного розвитку громад [3, 4].

З огляду на зазначене, децентралізація є не просто бажаним напрямом реформ, а необхідною умовою для ефективного та сталого відновлення України.

Очевидними є виклики повоєнної децентралізації. Так, руйнування, спричинені війною, вимагатимуть розподілу ресурсів та чіткої координації між центральною та місцевою владою, узгодження цих питань гальмуватиме і ускладнюватиме процеси відбудови інфраструктури та економіки. Необхідність ефективного управління в громадах, що повернулися під контроль України, передбачатиме розробку і впровадження особливих механізмів реінтеграції деокупованих територій з урахуванням їх соціально-політичних особливостей, що необхідно врахувати при формуванні сценаріїв

децентралізації як основу для її успішності. Місцеве самоврядування з метою забезпечення безпеки повинно в короткий строк адаптуватися до нових загроз, включаючи військові та гуманітарні аспекти. Сценарії децентралізації повинні враховувати підходи для рівномірного розвитку регіонів, уникнення диспропорцій між різними частинами країни через різний рівень пошкоджень під час війни та відмінний економічний потенціал.

Наведемо можливі сценарії децентралізації регіонів України після завершення війни:

1) централізація для швидкої відбудови – у цьому сценарії основні повноваження тимчасово передаються центральному уряду для координації відновлення. Перевагами є оперативність та ефективний розподіл ресурсів, проте існує ризик звуження прав місцевого самоврядування;

2) активна регіоналізація – регіони отримують більше повноважень та фінансової автономії для управління власним відновленням. Це сприятиме більш ефективному використанню місцевих ресурсів, але потребує запобіжників проти сепаратизму та корупції;

3) модель адаптивної децентралізації – поєднання централізованого управління у критичних сферах (оборона, стратегічне відновлення) із передачею значної частини повноважень місцевим громадам для вирішення поточних завдань.

Перший сценарій не оцінюємо як реальний для України, оскільки він супроводжується системою загроз і ризиків, зокрема, прихованих, пов'язаних з соціально-політичними настроями в суспільстві при його впровадженні. Хоча для деокупованих регіонів він є виправданий і може бути застосований частково як початковий етап для подальшої реалізації другого чи третього сценарію. Оптимальним сценарієм може бути адаптивна децентралізація, яка врахує потребу у відновленні, безпеці та розвитку місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Індокси цін. НАБУ. [Офіційний сайт]. URL: <https://nabu.ua/ua/indeksi-tsin.html> (дата звернення 12/03/2025).
2. Роздрібні продажі. НАБУ. [Офіційний сайт]. URL: <https://nabu.ua/ua/rozdribni-prodazhi-2.html> (дата звернення 12/03/2025).
3. Війна в Україні та інші конфлікти у світі у 2024 році – Foreign Policy. Голос Америки. [електронний ресурс]. 02.01.2024. URL: <https://www.holosameryky.com/a/piat-konfliktiv-u-sviti-v-2024/7420577.html> (дата звернення 11.03.2025).
4. Джурик Х. Б. Зарубіжний досвід фінансування місцевого

самоврядування. «*Modern Economics*». Електронне наукове фахове видання з економічних наук. №12. 2018. С. 69-74. URL:
<https://modecon.mnau.edu.ua/issue/12-2018/dzhuryk.pdf>

Сиромолот Едуард

Здобувач третього рівня вищої освіти
кафедри державного управління, публічного адміністрування та
економічної політики, факультету економіки та права.
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
ORCID: 0009-0006-0118-4237

ВИКОРИСТАННЯ ПРАКТИКИ СТВОРЕННЯ СУБРЕГІОНІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ОНОВЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Рекомендації звіту про виконання першого етапу реалізації державної стратегії регіонального розвитку України у 2021-2023 році містять пропозиції стосовно збереження територіального підходу та виконання найважливіших пріоритетів державного управління регіональним розвитком у 2024-2027 роках щодо визначення складу функціональних типів територій, створення на рівні органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування спеціальних механізмів і інструментів для їх підтримки та розвитку.

Проведені дискусії та обговорення на рівні представників центральних законодавчих та виконавчих органів влади, експертів свідчать про складність питання визначення та ідентифікації функціональних типів територій, як управлінського рішення, та відсутність на місцевому та регіональному рівнях сучасної практики функціонування різних типів територій, як напряду реалізації державної регіональної політики та окремого завдання державній стратегії регіонального розвитку, і використання нових можливостей доступу до фінансових інструментів Європейського Союзу.

На нашу думку, вирішення цього питання лежить у площині створення окремих програм секторальної підтримки, розробки інструментарію доброго врядування розвитку функціональних типів територій як сфери публічного управління розвитком територій на основі використання існуючих практик функціонування територіальних моделей соціально-економічного розвитку громад, до яких можна віднести практику створення субрегіонів.